

WIESŁAW KRYGOWSKI

CO TO ZNACZY KRYGOWSKI

WYDANIE II
Poprawione i uzupełnione

Lipiec 2004

SPIS TREŚCI

1. Przedmowa do wydania II	2
2. Wstęp.....	3
3. Miejscowość KRYG	3
4. Dziwne słowo „kriec”	4
5. Przyrząd do napinania kuszy.....	5
6. Od nazwy miejscowości do nazwiska	7
7. Wędzidło i munsztuk	8
8. Współczesne znaczenie słowa „kryg”	9
9. Żydowskie pochodzenie nazwiska Krygowski?.....	10
10. Podsumowanie.....	12
11. Bibliografia	13

1. PRZEDMOWA DO WYDANIA II

Od wydania I „Co to znaczy Krygowski” w 2002 roku minęło już dwa lata. Ten czas autor wykorzystał do pogłębienia wiedzy o tych wątkach poprzedniej pracy, które nie zostały dostatecznie wyjaśnione, pogłębione i uzupełnione. W szczególności dotyczyło to zagadnień bronioznawstwa czasów Średniowiecza, hippiki, etymologii i onomastyki. Wydanie II bardziej szczegółowo traktuje o zagadnieniu pochodzenia słowa „*kryg*” poszukując wyjaśnienia w starych językach niemieckich. Więcej uwagi poświęcono związkom nazwiska z jeździectwem. Kilka ilustracji pozwala na wizualizację przedmiotów, które dziś nie są używane i trzeba ich szukać w muzeach.

Serdeczne podziękowanie kieruję pod adresem Zarządu Stowarzyszenia Rodu Krygowskich za zachętę do podjęcia się tej pracy. Najbliższej rodzinie podziękować zaś należy za wyrozumiałość dla nietypowego zajęcia autora.

2. WSTĘP

Często zadajemy sobie pytanie skąd pochodzimy, kim byli nasi przodkowie, gdzie mieszkali, jak powstało nasze nazwisko i co ono oznacza. Może to posłużyć do zaspokojenia własnej ciekawości, a może też być okazją do pogłębienia znajomości jakiegoś fragmentu historii lub geografii, albo też poznania praw rządzących językiem polskim. W przypadku autora niniejszego eseju można mówić o połączeniu obu powodów. Jeżeli dzięki temu Czytelnik znajdzie dla siebie ciekawe informacje będzie to dla piszącego te słowa podwójna satysfakcja.

Przed przystąpieniem do zredagowania tej pracy postawione zostały następujące cele:

1. określić źródło nazwy miejscowości Kryg,
2. udowodnić tezę, że nazwisko Krygowski pochodzi od nazwy tej miejscowości,
3. ustalić inne znaczenia słowa „*kryg*”,
4. uzasadnić możliwość istnienia kilku linii Krygowskich nieposiadających więzów krwi.

3. MIEJSCOWOŚĆ KRYG

Na szczegółowych mapach Polski w województwie małopolskim, starostwie gorlickim, w gminie Lipinki dostrzec można miejscowość Kryg. Niewiele dzisiaj można znaleźć dokumentów świadczących o historii tej miejscowości, ale te, które znamy potwierdzają kilkusetletnie dzieje (XIV wiek).

Pierwsza wzmianka pochodzi z roku 1377 i dotyczy aktu lokowania sąsiedniej wsi położonej na południe od Krygu o nazwie Męcina. Założyła ją królowa Elżbieta¹ i w akcie założycielskim są stwierdzenia, że Męcina ma graniczyć z wsiami Kryg, Kobylanka Górna, Sękowa i Ciekielska (obecnie Cieklin) aż do Bruszniej Góry [3].

Kryg prawdopodobnie od początku był wsią królewską i wraz z sąsiednią Libuszą stanowił później królewszczyznę królowej Jadwigi. Wszystko wskazuje na to, że wieś założono na prawie niemieckim za panowania Kazimierza Wielkiego².

Nazwa miejscowości była w dokumentach pisana w różny sposób: 1398 – Krig, 1440 – Kryg, 1470 – Kryk, 1529 – Crik.[3].

Wieś była biedna, bo starosta biecki Janusz w 1383 po upływie wolnizny we wsi Kryg z powodu bardzo nędznych i jałowych ról wymierza do płacenia czynszu jedynie 6 łanów uprawnych i wykarczowanych.[14]. W wiekach następnych było podobnie co potwierdzają zachowane Rejestry Poborowe woj. krakowskiego z lat 1629 oraz 1680.

Pojawienie się we wspomnianych wyżej dokumentach nazwy miejscowości Kryg utwierdza nas w przekonaniu, że źródeł tego słowa należy szukać w słownictwie średniowiecznym.

W tym samym okresie założonych zostało w sąsiedztwie wiele wsi królewskich i szlacheckich ponieważ król Kazimierz Wielki prowadził akcję osadniczą mającą na celu zagospodarowanie ziem Pogórza Karpackiego. Wśród nich była Libusza (na prawie

¹ Elżbieta Łokietkówna (1305 – 1380), królowa węgierska, córka Władysława Łokietka i siostra Kazimierza III Wielkiego. Żona króla Węgier Karola Roberta i matka króla Polski Ludwika I Węgierskiego oraz babka królowej Jadwigi. W latach 1370 – 1379 jako regentka Polski, w imieniu syna, kontynuowała politykę swojego brata.

² Kazimierz III Wielki (1310 – 1370), ostatni król z dynastii Piastów. Panował od 1333 roku. Syn Władysława Łokietka i Jadwigi.

niemieckim 1348) i Lipinki (1363). Ziemia biecka przestała być graniczną krainą królestwa, dzięki zajęciu przez króla Kazimierza Rusi Halicko – Włodzimierskiej. Wzrosło bezpieczeństwo tych ziem, a to zachęcało do osadnictwa.

Rys. 1 Kryg, Pagorzyna i okolice

4. *DZIWNNE SŁOWO „KRIEC”*

Wiek XIV to na terenach Polski czas bardzo silnych wpływów niemieckich związanych z osadnictwem ludności i kontaktami politycznymi i gospodarczymi. Do języka staropolskiego wprowadzano słowa, których źródeł należy szukać w języku napływających osadników. Na obecnych terenach niemieckich, w tym czasie, był używany język określany jako średnio-wysoko-niemiecki (lub średnio-górno-niemiecki)³.

W języku średnio-wysoko-niemieckim występuje ciekawe dla nas słowo „*kriec*”. Wymowa brzmi „*krik*” lub „*krig*”. W słownikach dotyczących tego języka [12] słowo to ma dwa główne znaczenia:

1. wojna, starcie zbrojne, konflikt rozwiązywany siłą i wiele innych bliskoznacznych,
2. urządzenie dźwigowe, dźwignia, lewar.

Ze źródeł historycznych wiadomo, że na terenie Polski używano słowa „woyna”, w znaczeniu starcia zbrojnego i to już w XIII wieku. Zachował się dokument z 1255 roku opublikowany w Codex Diplomaticus Poloniae, w którym występują te słowa.

Natomiast brak informacji o tym, że w staropolszczyźnie używane jest rdzennie polskie słowo na określenie urządzenia dźwigowego lub dźwigni.

Wynika z tego, że w czasie zakładania wsi, w połowie XIV wieku, o nazwie Kryg (Crik, Krig, Kryg), założyciel lub zasadzca musiał mieć na myśli przyrząd, narzędzie, lewar lub

³ Historycy języka niemieckiego wyróżniają trzy główne okresy w dziejach tego języka:

1. staro-wysoko-niemiecki – od poł. VIII w. do ok. 1100 roku,
2. średnio-wysoko-niemiecki – od ok. 1100 do 1500 roku,
3. nowo-wysoko-niemiecki – od 1500 roku

podobny instrument powszechnie używany, a nazywany w dawnym języku niemieckim „Kryg”. Tak więc Kryg jest zapożyczeniem z języka średnio–wysoko-niemieckiego.

A o znaczeniu tego słowa traktuje rozdział następny.

5. PRZYRZĄD DO NAPINANIA KUSZY

Znajomość znaczeń słowa *kryg* jest kluczem do zrozumienia źródeł nazwiska Krygowski. W tym celu warto sięgnąć do słowników języka polskiego zajmujących się słownictwem staropolskim.

Zacznijmy od Słownika Staropolskiego [22], który podaje następujące znaczenie:

kryg, kryk:

„Przyrząd do napinania kuszy, lewar, instrumentum” (występuje w tekstach łacińskich z lat 1445, 1446, 1948⁴).

Słownik Etymologiczny Języka Polskiego autorstwa F. Sławskiego [20] podaje:

Kryg:

kryk - staropolskie „Przyrząd do napinania kuszy, lewar”,

krik - staroczeskie „urządzenie dźwigowe”,

krik – słoweńskie „urządzenie dźwigowe”,

kriec, krieg – środkowoniemieckie „urządzenie dźwigowe”,

cric – francuskie „dźwignia, lewar”.

I wreszcie Słownik Etymologiczny Języka Polskiego A. Bańkowskiego [2] wymienia:

Kryg „lewar do naciągania kuszy” 1445 rok, środkowo –górno-niemiecki **krieg** to samo, skąd francuskie **cric** „lewar” (XV, z fr. też hiszpańskie **cric**, włoskie **cric, cricco**, holenderskie **krik**).

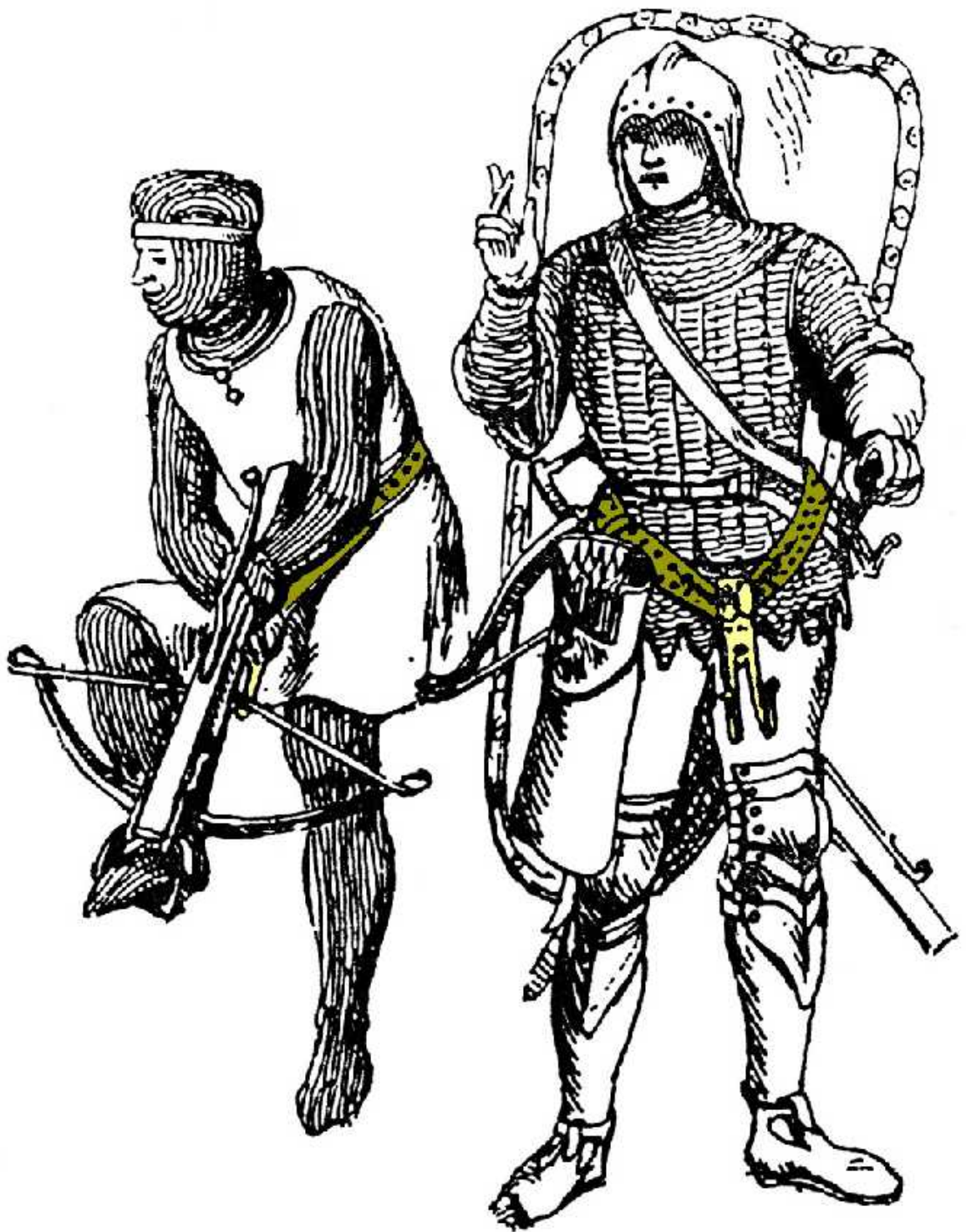
Aby zrozumieć działanie przyrządów do napinania kuszy warto wspomnieć o długiej historii tego rodzaju broni. Kusza powstała już w starożytności, ale wielkiego znaczenia nabrała w Sredniowieczu. Jest to klasyczna broń miotająca [25]. Działa na zasadzie napinania łuku (łuczyska) przy użyciu specjalnych urządzeń. Ponieważ charakteryzowała się dużą siłą rażenia stała się groźnym orężem piechoty przeciwko rycerstwu. W miarę upływu czasu konstruowano kusze, które wymagały coraz większej siły do naciągu cięciwy. Nie wystarczała już siła rąk. Od połowy XIII wieku do I połowy XV wieku do napinania kuszy używano haków, które kusznik przymocowywał do pasa. Strzelec wkładał nogę do strzemięcia znajdującego się na końcu kuszy, zaczepiał hak o cięciwę i następnie wyprostowując się napinał łuk. Dzięki temu do napinania używał mięśni nóg i grzbietu zwiększając siłę naciągu.

Rysunek poniżej przedstawia kusznika naciągającego kuszę.

⁴ Przykład 1: Eustachius recognivit, qui adedit...faretram cum sagittis, **krygem**, cingullo – rok 1445

Przykład 2: Nonilis Iohannes.....exputgabit se.....quod non est sibi furatus equum, balistam, pharetram, **krik** et alias res – rok 1448

Przykład 3: Debet restituerebalistam cum **kryg** – rok 1446

Rys. 2 Kuszniicy używający kryg do naciągania kuszy. W.E.Radzikowski [15]

Z czasem pojawiła się możliwość skonstruowania kuszy o mocniejszym łuczysku. Do jego napinania zaczęto wykorzystywać lewar zwany windą niemiecką. Konstrukcja lewara oparta była na kole zębatym z korbą i zębatce z hakiem zakładanym na cięciwę. Pierwsze takie urządzenia pojawiły się w końcu XIV wieku, ale na ziemiach polskich były mało znane. Nazwa *kryg* odnoszona była początkowo do haka używanego łącznie z pasem [8], a następnie do lewara zwanego windą niemiecką.

Warto dodać, że w użyciu była również inna dźwignia zwana „kozią nóżką” oraz urządzenie blokowo – korbowe zwane windą angielską.

Z analizy przytoczonych przykładów wynika, że źródłostów nazwiska Krygowski tkwi w Średniowieczu i wiąże się z przyrządem do napinania kuszy. Ponieważ wieś Kryg założono w połowie XIV wieku można być pewnym, że słowo „kryg” oznaczało hak, a nie lewar, czyli windę niemiecką. Dlaczego na nazwę wsi wybrano Kryg? Może teren, na którym powstała osada miał kształt krygu, a może na ścieżce w lesie pierwsi kmiecie znaleźli zgubiony hak do napinania kuszy. Pozostawmy to wyobraźni czytelnika.

6. OD NAZWY MIEJSCOWOŚCI DO NAZWISKA

Językoznawcy, specjaliści onomastyki⁵, poświęcili wiele prac naukowych [16] w celu zbadania zjawiska tworzenia się nazwisk od nazw geograficznych, a zwłaszcza miejscowych. W tej grupie liczne nazwiska posiadają zakończenia *-ski*, *-owski* i tworzone są w systemie dwunazwowym⁶. Są to dawne przymiotniki utworzone od nazw miejscowych. Powstawały przez dodanie przymiotnika do imienia. W ten sposób Wojciech z Krygu został zastąpiony Wojciechem krygowskim, a ten po pewnym czasie stał się Wojciechem Krygowskim. „*Nastąpiło urzeczownikowanie, bo nazwisko Krakowski to rzeczownik określający człowieka, choć ma postać przymiotnika*” [18].

Nazwy osobowe na *-ski* notowane są od wieku XIV, natomiast w wieku XV były już stosowane powszechnie. Przymiotnik od nazwy miejscowej, zastosowany do osoby, może mieć wiele znaczeń. Podstawowe dotyczy człowieka pochodzącego z tej miejscowości. Ale może to być też określenie mieszkańca miejscowości oraz kogoś sprawującego godność w tej miejscowości np. sołtysa. Często oznaczało to również właściciela miejscowości i dotyczyło szlachty. I to jest powód, dla którego ludzie, którzy zmieniają nazwisko, tworzą nowe z końcówką *-ski*, uważając je za nobliwe.

Tak więc w XV i XVI wieku wiele osób wywodzących się z Krygu osiadało na wolnych łąkach w okolicznych wsiach, ale przybierali już nazwisko wywodzące się od Krygu. I pewnie dlatego w sąsiednich wsiach pojawił się jakiś Bartosz oczywiście Krygowski, a może Szymon i jeszcze Jan, wszyscy Krygowsy. W ten sposób w Lipinkach, sąsiadujących z Krygiem zamieszkało wielu Krygowskich wcale ze sobą nie spokrewnionych.

Po I zaborze Polski rząd austriacki, jako właściciel dóbr kameralnych, sprzedał Lipinki, na licytacji, hrabiemu Ewarystowi Kuropatnickiemu. I to prawdopodobnie on rozparcelował folwark we wschodniej części Lipinek, i na tej ziemi założył wieś o nazwie Pagorzyna. Było to około 1780 roku. Autorowi nie jest znany akt lokacyjny, ale można być pewnym, że wśród osadników było kilka rodzin o nazwisku Krygowski.

Rodziny te, w miarę upływu czasu i mimo emigracji, rozrosły się i dlatego nieformalną „stolicę” Krygowskich mamy w Pagorzynie, a nie w Krygu.

⁵ Onomastyka – dział językoznawstwa, nauka o nazwach geograficznych i osobowych; nazewnictwo.

⁶ System dwunazwowy zaczął się pojawiać już w XIII wieku, ale przybierał formę patronimiczną wskazując na imię ojca, na przykład Miłosław Sułkowiec był synem Sułka.

7. WĘDZIDŁO I MUNSZTUK

Tymczasem na przełomie wieku XV i XVI w utworach literackich pojawiło się słowo „*kryg*” w zupełnie nowym znaczeniu.

Słownik Staropolski [22] podaje:

Krygowa uzda

Rodzaj uzdy z kolcami (występuje w tekstach z lat ok.1500⁷)

Nieco więcej informacji podaje słownik zajmujący się wyłącznie szesnastowieczną polszczyzną [21].

Krygi, przymiotnik - Krygowy

Munsztuk, wędzidło, przyrząd do kierowania i hamowania koni zwłaszcza narowistych

Słownik ilustruje słowo wieloma zwrotami pochodzącymi z tekstów Mikołaja Reja⁸ w tym niektóre bardzo zabawne⁹. Jako synonimy wymienia następujące słowa: kaganiec, kawecan, kielzno, kłup, munsztuk, uździenica, wędzidło. Brakuje w słowniku określenia związanego z kuszą. Oznacza to, że w XVI w. to znaczenie nie było już powszechnie używane.

Nieco inaczej ujął znaczenie słowa **krygi** Zygmunt Gloger w swojej encyklopedii [7].

Krygi

To, co dziś nazywamy wędzidłem lub munsztukiem, zwano dawniej krygami lub uzdą krygową, wędzidłem krygowem. Rej pisze: „Żrebiec, by na starość nie miotał, w uździe krygowej niech chodzi”. „Uzdy są rozmaite, jedne proste, drugie krygowe” (Krescencjusz).

W jednym ze słowników [26] znajdujemy następujący opis „*krygu*”: „, rodzaj kielzna składającego się z dwu metalowych drążków, połączonych trzecim drążkiem zakładanym koniowi do pyska i z łańcuszka opasującego dolną szczękę”

Natomiast w utworze Jana Kochanowskiego¹⁰ „Odprawa posłów greckich” czytamy: „Oczy łakome siła ludzi zwiodły: lecz kto w *krygi* żądzą mógł wziąć w długim bezpieczeństwie dni swych wyżywie”.

Tak więc „*kryg*” i „*krygi*” w XVI wieku mają podwójne znaczenie; dosłowne, jako „rodzaj wędzidla” i przenośne w znaczeniu „karby, dyscyplina własna lub ryzy”

Powyższe informacje warto skomentować uwagą, że hak do napinania kuszy i niektóre rodzaje kielzna mają podobne kształty geometryczne, więc to zrozumiałe, że mogą mieć ten sam źródłosłów. Inna hipoteza mówi, że ten rodzaj munsztuka miał charakter dźwigniowy, a jak wiemy w języku środkowo-wysoko-niemieckim „*kryg*” oznaczał „dźwignię, lewar”. Jeszcze inne źródło podaje, że wyraz „*krygi*” mógł się pojawić w wyniku przekształcenia staropolskiego wyrazy „kręgi” co widać w wyrażeniu „*ująć kogoś w kręgi*”.

⁷ Przykład: Freni lupati genus: Lupatum vadzydlo, **krygową** vsdą – rok ok. 1500

⁸ Mikołaj Rej z Nagłowic (1505 – 1569), pisarz, humanista, zwany ojcem literatury polskiej.

⁹ Przykład: Ale dał nam Pan rozum, **krygowe** wędzidło, by ciało nie buiało jako insze bydło – Mikołaj Rej

¹⁰ Jan Kochanowski (1530 – 1584), przed A. Mickiewiczem największy polski poeta.

Nie zmienia to jednak faktu, że w czasach Reja i Kochanowskiego było już w Polsce wielu Krygowskich, którzy wywodzili swoje nazwisko z innego, znacznie wcześniejszego, źródła.

Dla lepszego zrozumienia słownictwa związanego z jeździectwem warto zapoznać się z wyglądem wymienionych w tekście części składowych rzędu końskiego, a przede wszystkim elementów uzdy [24]. W skład uzdy wchodzi ogłowie, czyli rzemienie opinające końską głowę, kielzno - metalowy element wkładany do pyska zwierzęcia i służący do powodowania nim (wędzidło lub munsztuk) oraz wodze - rzemienie połączone z kielzmem, trzymane przez jeźdźca w rękę.

Rys. 3. Wędzidło

Rys. 4 Munsztuk

Na podstawie porównania zasady działania wędzidła i munsztuka można wywieść, że „*uzda krygowa*” to uzda z munsztukiem ponieważ to munsztuk działa na zasadzie dźwigni, a nie proste w budowie wędzidło. Warto dodać, że munsztuki były w użyciu na terenie Polski już w XV wieku co prezentuje ikonografia z tego okresu [13].

8. WSPÓŁCZESNE ZNACZENIE SŁOWA „KRYG”

W słownictwie współczesnym słowo „*kryg*” ma już zupełnie inne znaczenie. Jeden ze słowników [23] tak interpretuje to słowo.

Kryg

Przesadne nienaturalne ruchy, dygi, ukłony.

Krygować się

Zachowywać się pretensjonalnie, wykonywać przesadne ruchy, gesty, krygi, wdzięczyć się, mizdrzyć się.

Natomiast inny słownik współczesnej polszczyzny [26] podaje jeszcze dodatkowe określenia.

Kryg

Nienaturalne ruchy, dygi, zachowanie sugerujące wyjątkową subtelność, delikatność, grzeczność.

Pochodzenie takiego współczesnego znaczenia „krygi” wiąże się z nienaturalnymi ruchami jakie wykonuje koń głową po ściągnięciu cugli i naciśnięciu przez wędzidło (munsztuk) na koński pysk

9. ŻYDOWSKIE POCHODZENIE NAZWISKA KRYGOWSKI?

Ciekawy wątek dotyczący nazwiska Krygowski wiąże się z działalnością pisarza żydowskiego Isaaca Bashevisa Singera¹¹. W przypisach końcowych do książki „Sztukmistrz z Lublina” pojawiła się notka, autorstwa Michała Friedmana, informująca, że wśród uczniów i współpracowników żydowskiego mistyka Jakuba Franka znajdował się jemu najwierniejszy, Lejb Krysa, który po przyjęciu chrztu i przejściu na katolicyzm przyjął nazwisko Krygowski.

Ta wiadomość wzbudzała ciekawość i wyzwała chęć do dalszych poszukiwań i dociekań. Dodatkowym bodźcem było ukazanie się w 1999 roku książki Piotra Kunczewicza dotyczącej dziejów Żydów na świecie i w Polsce [11]. W rozdziale poświęconym frankistom czytamy:

„otoczony szacunkiem ludności, wraz z sędziwymi towarzyszami Kryśką – Krygowskim i Eliszą Szor – Wołowskim, odwiedzany często przez wyznawców z Polski”.

¹¹ **Singer Icchok, Isaac Bashevis Singer**, pseudonimy **Icchock Warszawski, D. Segal** (1904-1991), pisarz amerykański tworzący w języku jidysz, laureat Nagrody Nobla (1978). Przyszedł na świat w Polsce, na Mazowszu, w rodzinie rabinackiej. Po dzieciństwie spędzonym w Radzyminie wyjechał, za przykładem starszego brata Israela Joszuy, do Warszawy, gdzie na łamach żydowskiego czasopisma *Literarische Bletter* drukował swoje pierwsze opowiadania. Po dojściu Hitlera do władzy w Niemczech i ucieczce żony pisarza – komunistki wraz z ich jedynym synem do ZSRR, Singer zdecydował się na wyjazd do Nowego Jorku. Z tego okresu pochodzi, ciesząca się niezmienną popularnością, powieść *Sztukmistrz z Lublina* (1958). Utwory Singera, znane początkowo jedynie wąskiemu kręgowi żydowskiego środowiska czytającego w jidysz, przetłumaczone na angielski mu światową sławę. Autor kilku tomów opowiadań, powieści autobiograficznych i książek dla dzieci, wskrzeszał w swoich utworach świat małych miasteczek żydowskich na terenie Polski; z nostalgią powracał do krainy dzieciństwa; analizował metafizyczne problemy – stosunku człowieka do Boga, zawieszenia istoty ludzkiej między sacrum a profanum.

Opracowano na podstawie “Słownika Encyklopedycznego - Literatura Powszechna”.

Może na początku warto wspomnieć, kim był Jakub Lejbowicz Frank (1720-1791). Urodzony na pograniczu rumuńsko – podolskim, w Korolówce na Bukowinie, wyjechał jako młody chłopak do Salonik gdzie uległ wpływowi mistycznym i po powrocie do Polski stał się kontynuatorem ruchu religijnego o nazwie, sabbataizm. Po wielu latach stał się twórcą nowej doktryny religijnej nazwanej od jego imienia frankizmem. Był w stałym sporze z gminami żydowskimi i musiał zwrócić się o opiekę do króla. W 1759 roku doszło do słynnej religijnej dysputy z Żydami we Lwowie wygranej przez zwolenników Jakuba Franka.

Wśród wspierających Franka zwolenników był Lejb Krysa z Nadwórnej¹². Po dyspucie kilkuset frankistów przyjęło chrzest, a wśród nich Lejb Krysa. Jak podaje literatura źródłowa neofita Krysa przyjął nazwisko Krysiński. Dużo informacji na ten temat przekazał w swojej pracy Teodor Jeske-Choiński [9]. Wynika z niej, że jedna z dwóch linii żydowskich neofitów o nazwisku Krysiński, podolska, wywodzi się od frankisty Dominika Antoniego Krysińskiego z Nadwórnej, poprzednio Jehuda Lejb Notowicz Krysa, najwymowniejszy, najobrotniejszy z uczniów Franka. Nazwisko Krysiński utworzył sobie dodawszy do Krysy końcówkę polską. Krysińscy osiedlili się w Warszawie, gdzie dorobili się fortuny i w rodzinie mieli wielu prawników, lekarzy i naukowców. Zostali nobilitowani z herbem Leliwa, a ich potomkowie żyją w Polsce do dziś. Informacje o Krysie – Krysińskim potwierdza również Aleksander Kraushar [10] oraz Encyklopaedia Judaica [6].

Zapytany o to wybitny specjalista, badacz frankizmu, Jan Doktor [5] stwierdził jednoznacznie, cytując: „*Lejb Krysa to dzisiejszy Krygowski? To pomyłka. Krysa po chrzcie nazywa się Krysiński*”

Skąd wobec tego w przypisach do książki Singera i u Piotra Kuncewicza pojawił się Krygowski, zamiast Krysiński. To prawda, że nazwiska są zbliżone i istnieje możliwość przekłamania przy przepisywaniu rękopisów. Kto wobec tego pierwszy popełnił błąd?

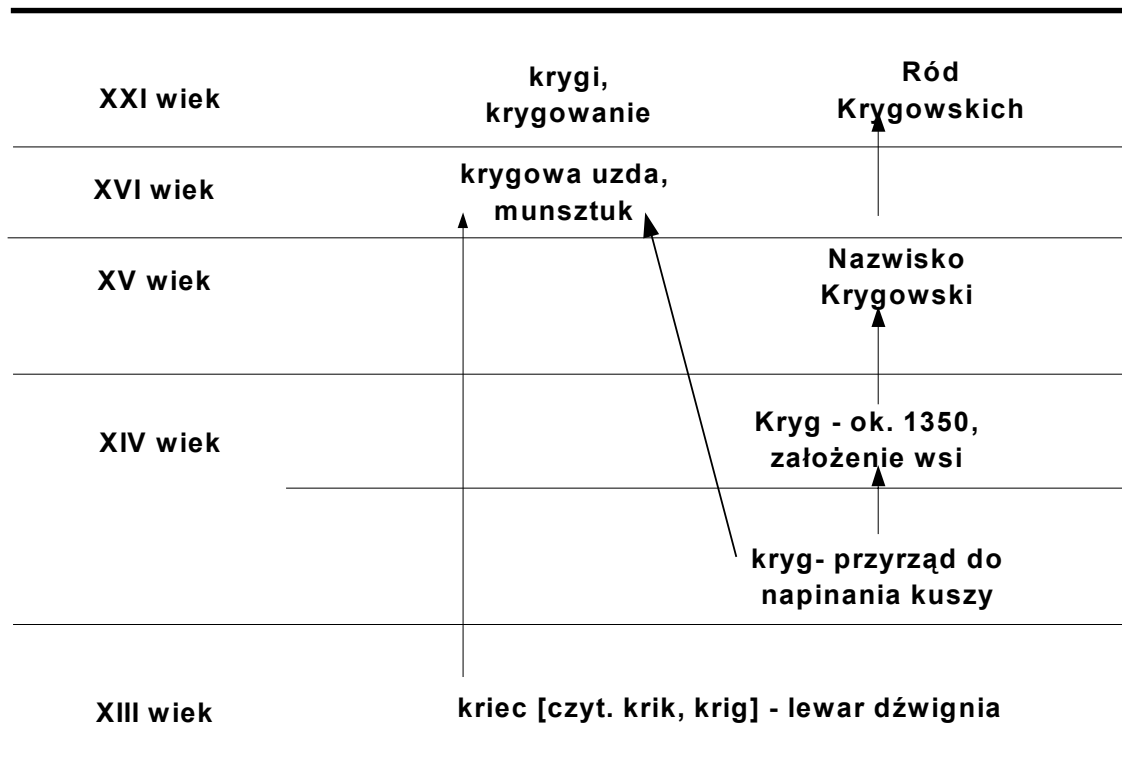
Docieklivość została nagrodzona po przeczytaniu książki wydanej przez żydowskiego historyka Majera Bałabana poświęconej historii Żydów w Polsce i na świecie [1]. Otóż czytamy tam następujące zdania: „*Po dyspucie przyjęło chrzest kilkuset stronników Franka, wśród nich najwięcej kobiet i dzieci. Arystokracja polska, wojewodowie i kasztelanowie byli ich ojcami chrzestnymi. Codziennie odbywały się w katedrze z wielką okazałością chrzty neofitów. Szlachta zaopiekowała się nimi, wielu z nich przyjęła do swych nazwisk, wielu z nich otrzymało indygenat na sejmie. Tak powstałi Wołowscy (Szorowie), Frankowscy, Krygowscy (Krysa) i.t.p., którzy do dzisiaj odgrywają w życiu polskim niepoślednią rolę*”

I dalej czytamy, że na zamku w Offenbach, gdzie sędziwych lat dożywał Jakub Frank: „*odprawiano jakieś ceremonje, a brali w nich udział dwaj siwi staruszkowie, Wołowski – Szor i Krygowski – Krysa*”.

Poproszony o komentarz Piotr Kuncewicz potwierdził, że korzystał z książki Bałabana pisząc swoją pracę „*Goj patrzy na Żyda*”. Singera i autora przypisów do jego książki już nie zdążyłem zapytać. Ale sądząc z treści oni również korzystali z Bałabana. Natomiast ten znany historyk żydowski pomylił się i nie wykorzystał właściwie istniejących, a wcześniejszych źródeł. Cóż i tak bywa. Ale prawdę zawsze warto znać.

¹² Nadwórna – miasteczko w dawnym województwie stanisławowskim, na kresach południowo – wschodnich dawnej Rzeczypospolitej, u podnóża Karpat Wschodnich. Przed II Wojną Światową zamieszkała przez społeczność polską, ukraińską i żydowską. Miejsce urodzin autora.

10. PODSUMOWANIE

Rys. 5 Pochodzenie i znaczenie nazwiska Krygowski

Przystawione informacje, zdaniem autora, prowadzą do następujących wniosków:

1. Miejscowość **Kryg** swoją nazwę otrzymała od określenia przyrządu do napinania kuszy (przed 1377).
2. **Kryg** w znaczeniu uzda krygowa, wędzidło, munsztuk nie posłużył do nadania nazwy miejscowości, ponieważ wyraz ten wszedł do użytku znacznie później niż wieś powstała.
3. **Krygowski** było to nazwisko oznaczające osobę pochodzącą z **Krygu** w czasach, kiedy zaczęto tworzyć nazwiska dwuczłonowe.
4. Takich osób musiało być wiele i dlatego wiele jest linii wywiedzionych z Krygu grupujących ludzi bez więzów krwi.
5. Nazwisko **Krygowski** jest nazwiskiem staropolskim i nie ma nic wspólnego z „krygowaniem się”, które to słowo weszło do języka obiegowego w okresie gdy Krygowscy już wędrowali po świecie.
6. Myli się każdy, który twierdzi, że istnieje linia **Krygowskich** pochodząca od Jehudy Lejba Notowicza Krysy.

Czytelników niniejszej pracy proszę o uwagi krytyczne i uzupełniające materiały pozwalające kolejne wydanie uczynić lepszym, pełniejszym i bardziej interesującym.

Tel. komórkowy 605 85 25 39

Adres internetowy: wkrygowski@krygowski.pl

11. BIBLIOGRAFIA

- 1 Bałaban Majer. Historia i literatura żydowska.. Wydawnictwo Zakładu Narodowego Ossolińskich. Lwów – Warszawa – Kraków.
- 2 Bańkowski Andrzej. Słownik Etymologiczny Języka Polskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2000.
- 3 Bujak F. Materiały do historii miasta Biecza (1361- 1632). Kraków 1914
- 4 Cisak Anna, Żbik Maria “Słownik Encyklopedyczny - Literatura Powszechna” Wydawnictwa Europa. Rok wydania 1999.
- 5 Doktor Jan. Jakub Frank i jego nauka. Polska Akademia Nauk. Instytut Filozofii i Socjologii. Warszawa 1991
- 6 Encyklopaedia Judaica. Keter Publishing House. Jerusalem 1971
- 7 Gloger Zygmunt. Encyklopedia Staropolska Ilustrowana. Wiedza Powszechna 1974.
- 8 Grabarczyk Tadeusz. Piechota zaciężna Królestwa Polskiego w XV wieku. Uniwersytet Łódzki. Łódź 2000.
- 9 Jeske – Choiński Teodor. Neofici Polscy. Warszawa 1904. Drukarnia Laskauera.
- 10 Kraushar Aleksander. Frank i Frankiści 1726 - 1816. Kraków 1895. Skład Główny Gebethnera i Spółki.
- 11 Kuncewicz Piotr. Goj patrzy na Żyda. Kopia Sp.z o.o. Warszawa 2000
- 12 Lexer Matthias. Mittelhochdeutsches Handwörterbuch. Leipzig. 1872
- 13 Nadolski Andrzej. Uzbrojenie w Polsce średniowiecznej. PAN. Łódź 1990
- 14 Piekosiński F. Kodeks dyplomatyczny Małopolski. Kraków 1876 - 1905
- 15 Radzikowski Walery Eljasz. Ubiory w Polsce i u sąsiadów w wieku XIV. Drukarnia W.L.Anczyca i Spółki. Kraków. 1899.
- 16 Rymut Kazimierz z zespołem. Encyklopedia. Polskie nazwy własne. PAN. Instytut Języka Polskiego. Warszawa 1998
- 17 Rymut Kazimierz. Nazwiska Polaków. Słownik historyczno – etymologiczny. Polska Akademia Nauk. Instytut Języka Polskiego. Kraków 1999
- 18 Rymut Kazimierz. Nazwiska Polaków. Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo. Wrocław – Warszawa -Kraków. 1991
- 19 Sikora Franciszek z zespołem. Słownik historyczno – geograficzny województwa krakowskiego w Średniowieczu. Część III Zesz. 1. Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. Kraków 1994
- 20 Sławski Franciszek. Słownik Etymologiczny Języka Polskiego Kraków 1966 –1969.
- 21 Słownik Polszczyzny XVI Wieku
- 22 Słownik Staropolski. PAN 1960 - 1962
- 23 Szymczak Mieczysław z zespołem. Słownik języka polskiego. PWN. Warszawa 1978
- 24 Wagner Ryszard. Wpływ szkół jeździeckich na budowę rządu końskiego w Polsce.

Roczniki Nauk Rolniczych. PAN. PWN.

- 25 Werner Jerzy. Polska broń. Łuk i kusza. Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. 1974.
- 26 Zgólkowa Halina z zespołem. Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny. Wydawnictwo Kurpisz. Poznań 1998